

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Коллегия

Сёлешюню энчи темасы - ишсизлени санын азайтыу эмда хакъны ёлчемин кётюрюу

КЪМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков** РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосуну Ессентукда бардырылгъан коллегиясына къатышханды. Анда ведомствону 2018 жылда ишини эсеплери союзгендиле эмда быйылгъа борчла салынгандыла.

Аны РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Виталий Мутко** ачханды. Ол СКФО-ну регионларыни социал-экономика керюмдюлерине энчи эс бургъанды. Битеу субъектледе да халкъны санына къошула баргъанын, сабийле кеп туугъанларын, ёлгенле азайгъанларын эмда адамланы ёмюрлери узайгъанын, ол айныгъан къыралада ёлчемге жетгенин белгилегенди. Аны бла бирге Шимал Кавказда ауушхан сабийлени саны, арт жылда бир кесек азайгъан эсе да, Россейде бек уллуладан бирине саналгъаны да эсгертилгенди.

РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликке келечиси **Александр Матовников** а сёзюнде Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосуну полпредни аппараты бла бирге ишлеуо хайырлы болгъанын, къырал башчы бла правительство салгъан борчланы терк да, тынгылы да толтурурга онг бергени айырып айтханды. Болсада, торлю-торлю мадарла этилгенлерине

да къарамай, округда иш хакъны ёлчеми бек гитчеледен бириди, ишсизлени саны уа къыралада бек уллулай къалады, уста, сынаулу специалистле да жетишмейдиле. Ма ол проблемалагъа, деп чертгенди Александр Матовников, министерство бла регион властьла артыкъда уллу эс бурурга керекдиле.

Россейни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосуну 2018 жылда ишини эмда быйылгъа къаллай борчла белгиленгенлерини юсюнден ведомствону таматасы **Сергей Чеботарёв** билдиргенди. Ол СКФО-ну Айнытыуны къырал программасына кере бююнлюкде 22

инвестпроект къабыл керюлгенин, 2019 жылда банклары ишлерин игилендириуге, тыш къыраллы инвесторлары санын кёбейтиуге, айныуны битеу институтлары тирилтиуге энчи эс бурулгъун айтханды. АПК-ны, туризмин, санаторий-курорт комплекси айнытыу баш борчладан бирлери болгъанлай къаладыла, дегенди.

Кенгешге Россейни Президентини Администрациясыны, федерал министрстволаны бла ведомстволаны келечилери, РФ-ни Федерал Жыйлыууну Къырал Думасыны депутатлары, Федерация Советини членлери къатышхандыла.

КЕНГЕШ

Бир къырал экзаменни бийик даражада ётдюрюу къайгысы кёрюледди

Нальчикде КЪМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **К.В. Коков**, Билим беруу эмда илму бёлюмге къарау жаны бла федерал службаны таматасы **С. С. Кравцов** да къатышып Къабарты-Малкъарда Бир

чыкъмагъанлай, ачыкъ халда бардырылчыра онглары къуаргъа тийишлисин чертгенди.

ЕГЭ-ни эсеплери, деп чертгенди Казбек Коков, билим беруу системада проблемаланы ачыкъларгъа болушу-

жангылып, бузукълукъла этмезча бирден кюч салайыкъ».

Рособрнадзорну оноучусу Сергей Кравцов Къабарты-Малкъарны ЕГЭ-2019 бардырыргъа хазырлыгъына ыразы болгъанды: «Низам болса, билим берууно даражасы кётюрюлсе, сабийле, ата-анала да хар инсан экзаменде бирча, тюз халлы болумлада болукъларын толу ангыласала, соруула чыкъмайдыла. Ол хар бирибизни, къураучуланы, жер-жердеде техника специалистлени, жууапплыгъыбызды.

Битеу хазырлануу жумушла 14 майгъа дери тамамланып бошалыргъа тийишдиле. Биз да кесибизни жаныбыздан республикагъа керекли методика эмда къурау жаны бла болушлукъ тапдырылкъыбыз».

Кюнню повесткасыны баш вопросуна кере, докладла бла Билим беруу эмда илму бёлюмге къарау жаны бла федерал службаны таматасыны орунбасары **А.А. Музаев**, Билим беруу эмда илму бёлюмге къарау жаны бла федерал службаны Эсеп къырал аттестацияны къурау эмда бардырыу управлениясыны оноучусу **И.К. Круглинский**, КЪМР-ни жарыкъландырыу, илму эмда жаш телюно ишлери жаны бла министри **А.М. Кумыков** сёлешгендиле.

Бир къырал экзаменни 2019 жылда Къабарты-Малкъарны школларыны 4800-ден аслам окуучусу берликдиле.

къырал экзаменнге хазырлануу, аны бардырыу вопросла бла байламлы республикалы кенгеш къуралгъанды.

Казбек Коков экзамен кампанияны къурауына не заманда да энчи эс белген Сергей Кравцовга эмда аны биргесине келген Рособрнадзорну келечилерине ыразылыгъын билдиргенди. КЪМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан эсеп къырал аттестацияны излемлени низамындан

рукъдула эмда ала республиканы школларына билеклик этиу программаланы мурдорларын къурауыкъдыла: «Биз Бир къырал экзаменни тюз эсеплерин чыгъарыу умутлубуз, мындан арысында окуучуланы билимлерин ёсдюрюу ишини тапландырырчы, ол жаны бла тийишли оноула жашауда тындырылырчы. Муниципал къураулыуаны таматаларындан ата-анала бла ангылатыу иш бардырыларын излейме. Выпускникле

Тюбешу

Ушакъ ачыкъ халда бардырылгъанды

Правительствону ююнде КЪМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков** Билим беруу эмда илму бёлюмге къарау жаны бла федерал службаны таматасы **Сергей Кравцов** бла тюбешгенди. Аслам эс ЕГЭ-2019 хазырлануу эмда аны бардырыу вопрослагъа бурулгъанды.

Тюбешюнде экзаменни бузукълукъсуз, техника жанындан да чурумла чыкъмагъанлай бардырылуууна магъаналылыгъы белгиленгенди. Бусагъатда ол борчну толтурурча республикада тийишли мадарла тамамланадыла: экзаменле къураллыкъ пунктла белгиленгендиле, аланы тийишли затла бла жалчытуу вопросла союзгендиле, видеокъарау системагъа, пропуск низамгъа эс белюнгенди, выпускникле эмда аланы ата-аналары бла информация-ангылатыу иш бардырылады.

Сергей Кравцов эсеп къырал аттестация Къабарты-Малкъарда бийик даражада озарыгъына ийнанганын билдиргенди.

КЪМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушну инвалидлерине, анга къатышханлагъа эмда ёлген аскерчилени юй бийчелерине жыл сайын ахча телеуно юсюнден» 2013 жылда 26 апрельде чыгъарылгъан 64-УГ номерли Указына торлениуле кийириуно юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушну инвалидлерине, анга къатышханлагъа эмда ёлген аскерчилени юй бийчелерине жыл сайын ахча телеуно юсюнден» 2013 жылда 26 апрельде чыгъарылгъан 64-УГ номерли Указына быллай торлениу кийирирге: 1-чи пунктунда «**30 минг сом**» дегени орунуна «**40 минг сом**» деп жазаргъа.

2. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы
Башчысыны къуллугъун болжаллы
халда толтургъан **К. КОКОВ**

Нальчик шахар,
2019 жыл 18 апрель, №29-УГ

ОНОУЛАШУУ

Отлукъ-энергетика бѐлюмде кьоркьууланы кетериу амалла сюзюлгендиле

Тюнене Махачкьалада Россейни Кьоркьуусулукъ Советини Секретары **Николай Патрушев** СКФО-да РФ-ни Президентини толу эркинликке келечиси **Александр Матовников**, федерал округта кирген регионланы таматарлары, федерал министрстволаны бла ведомстволаны келечилери бла кенгеш бардыргьанды. Анда отлукъ-энергетика комплекс бѐлюмде энергетика кьоркьуусулукъну жалчытыу амаллага кьаралгьанды. Аны ишине КьМР-ни Башчысыны кьуулугъун болжаллы халда толтургьан **Казбек Коков** да кьатышгьанды.

ТЭК-леде технология оборудованианы эскиликлерине, промышленность кьоркьуусулукъну излемлеринде бузукьукълагьа, сетьледе токну бла газны

белгиленген ълчемледен аслам кьоратылгьанына, Шимал-Кавказ регионлада энергетика бѐлюмде аманлыкьчылыкьны ъстенине, хайырланган энергоресурсла ючюн жамаутны эмда ЖКХ организацияланы борчлары кѐбейгенине эс бурулгьанды. Энергетика кьолайлыкьны законсуз сатыу-алуугьа кьажуу амалланы кючлеуге, быргьы ызлагьа законсуз кьошулуп, энергоресурсланы тонау бла кюрешген аманлыкьчы кьауумланы тохтатыугьа да энчи кьаралгьанды.

Андан сора да, жамаут-политика болумну бузгьан ишлени тыйыу жаны бла амалла сюзюлгендиле.

РФ-ни Кьоркьуусулукъ Советини пресс-службасыны материалларына кѐре.

КЪУУАНЧ ЖЫЙЫЛЫУ

Алгышлаула, конкурслада хорлагьанлагьа саугьала, тауушлукъ концерт да

Тюнене Нальчикде Кьырал концерт залда Россейни жержерли самоуправление органларыны кюню кьууанчлы халда белгиленгенди. Анга аталгьан жыйылыугьа районланы, эллени бла шахарланы келечилери бла бирге кьырал власть органланы кьуулукьчулары, депутатла да келгендиле.

Муниципал власть органлада ишлегенлени профессионал байрамлары бла КьМР-ни Башчысыны кьуулугъун болжаллы халда толтургьан **Казбек Коков** да алгышлагьанды. Аны кьууанч сѐзюн КьМР-ни Башчысыны Администрация-

алгьа сизни алгыгьызгьа келеди», - деп айтылады анда.

Казбек Коков арт жыллада жер-жерли органланы магьаналары, жалынчакьсызлыгы ъстенин, ишлери да кьыйматлы болгьанларын белгилегенди. «Мындан ары да муниципал кьуралыулагьа таянганлай, онгларыгьызыны кенгертгенлей турлукьбуз. Жер-жерледе власть органланы келечилери ала жамаутта кимден да жуукь болгьанларын, аны излемлерин, жарсыуларын тамамлау, кьолайлыкьларын ъсдюрюу ючюн ишлегенлерин эслеринде тутаргьа керекди-

жетни баш редактору **Атталаны Жамал** да алгышлагьанды. Ол а жер-жерли самоуправление айныгьанын, тутхучлу халда ишлегенин, хайыры ъсе баргьанын, анга ышанылгьан жумушла тийишли даражада толтурулгьанларын чертгенди. «Ол а демократияны айнытыугьа, граждандар обществовону онгларын кенгерттирге себеплик этеди», - дегенди.

Андан ары ол Жамаут палата жер-жерли самоуправление органланы ишлери таппандыруугьа, алагьа себеплик этиуге энчи магьана бергенин эмда бу иш мындан ары да тийишлисиза толтурулугьун да белгилеу айтханды.

Ол кюн муниципал кьуралыулары араларында бардырылган конкурслада айырмалылары атлары да белгилейтилгендиле. Ала бла жыйылгьанлары «КьМР-ни Муниципал кьуралыуларыны совети» Ассоциацияны правленияни таматасы **Максим Панагов** эмда ол Ассоциацияны толтуруучу директору **Николай Маслов** шагьырей этгендиле. Алай бла «2018 жылда бек иги муниципал кьуралыу» деген эришуде биринчи жерге эмда

50 минг сомгьа Каменномостское эл тийишли болгьанды. «Шахар округланы арасында бек иги администрациягьа» уа Терекники саналгьанды. Кьашхатаугьа уа тирилиги ючюн энчи диплом берилгенди. «Муниципал кьуралыуу бек иги тиширью башчысына» уа Октябрьское элни таматасы **Нина Рабани** сайлангьанды.

Жер-жерли самоуправление органланы ишлерини юсюнден дайым билдирип тургьан басма органланы араларында уа биринчи жерни эки газетни редакциялары юлешгендиле – «Зольские вести» бла «Прохладненские известия». Хар номинацияда хорлагьанлагьа, экинчи эм ючюнчю жерлеге чыкьганлагьа да дипломла эмда ахча саугьала берилгендиле.

Байрамгьа аталгьан концерт программа да тынгылы хазырлангьанды. Ол кюн сахнагьа «Кабардинка», «Балкариня», «Росичи», «Зори Кавказа» ансамбльле, Гергьокьваланы Халимат, Холаманланы Кьайсын, Амирхан Хавпахчев чыгып, кеслерини фахмуларын саугьалагьандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Ахшы башпамчылыкь

Технология
жангычылыкьлаган
хапар алып турурча

Кьабарты-Малкьарда Россейни стратегиялы башламчылыкьларыны агентствосуну (АСИ) коворкинг арасы ачылыкьды. Аны чеклеринде КьМКЪУ-да жаш алимлеге, аспирантлагьа, студентлеге, предпринимательлеге эмда инвесторлагьа технология жангычылыкьланы Миллет университетини (НТИ) «20.35» деген амалы бла билим беруу курса бардырылгьандыла.

Бююнлюкге тийишли меморандумгьа кьол салынгьанды. КьМКЪУ-ну келечилери уа оночуланы айнытыуу LEADER-ID институту сагьынылган агентствону мурдорунда бардырылган коммуникациялы сессиялагьа кьатышгьандыла.

КьМР-ни Башчысыны эмда Правительствосуну пресс-службасы.

Рейтинг

Республиканы
школлары - эм
игилени санында

Кѐп болмай RAEX – рейтинг агентство Россейни хар федерал округунда эм иги школлары тизмесин хазырлагьанды. Саулай да анга 160 мектеп киргенди. Юг федерал округда Кьабарты-Малкьарда эм игилеге Нальчикде 2-чи номерли лицей, 14-чо номерли гимназия эм Прохладнийде 3-чо номерли лицей киргендиле.

- Экинчи номерли лицейни окуучулары не заманда да жетишилмелери бла кьууандыргьанлай турадыла. Ала ны арасында Кембриджде окугьан, IT-компания кьурагьан, офтальмологиялы клиника ачхан, преподавательле болуп ишлеген эмда башхала бардыла, - дейди мектепни таматасы Борис Мальбахов.

сыны таматасыны орунбасары - жер-жерли самоуправление органланы ишлери жаны бла управленианы таматасы **Сарбашланы Светлана** окугьанды. Республиканы оноучусу муниципал власть органлагьа магьаналы да, уллу да борчла салынганларын чертгенди. «Сиз шахарланы бла эллени экономикаларын бла социал сфераларын айнытыу, адамланы кьолайлыкьларын ъсдюрюу эм кѐп башка жумушланы толтуруу ючюн жууаплысыз. Адамла кеслерини жарсыулары, кьайгылары бла бек

ле», - деп айтылады алгышлаулада.

Муниципал кьуулукьчуланы байрамлары бла депутатланы атындан Парламентни спикерини орунбасары **Жанатайланы Салим** да алгышлагьанды. Ол власть структураланы бетин чыгаргьанла жер-жерли башчы органла болгьанларын айырып айтханды. «Адамла сизден тѐзомлюк, ахшылыкь сакьлайдыла», - дегенди ол.

Жыйылгьанланы профессионал байрамлары бла КьМР-ни Жамаут палатасыны башчысыны орунбасары, «Заман» га-

21 апрель - Россейде жер-жерли самоуправление органланы кюню

«Мени мурамым - хар онгуну да хайырланып, эллилени болумун игилендириу»

- Марат, биринчиден, газет окуучуларыбызны сени бла танышдырсак тюз болур. Элге таматалык ненча жыл этесе?

- Ючюнчю жыл барады, ары дери уа орунбасарны кыулугу-унда сегиз жыл ишлегенме. Бек алгач уа, элли колхозунда, ызы бла Тырныаузда тау-байыктыландырыу комбинатда да ишлегенме. Кенделенге кыайтханымда, школгач устаз болуп киреме, алай эки ай да озгунуу администрациягача чакыргандыла.

- Эл тамат, сёзсюз, бек кыыйын эм жууапы ишледен бириди. Властыны бетин сиз чыгырасыз, халкыгача, аны измелерине, жарсыуларына сизден жууук бир кырал орган да турмайды. Адамла бла бир тил тапкан кыыйынмыды?

- Кенделенча уллу элде бюгонлюкде жамаутта ангылаулык, бирик кыаты болганы бек кыуандырады. Жаш кыауум, тамата тёлю да не жумушка да бирча суюледиле. Межгитни, кыабырланы тапландырыу, элли ичинде башка жумушла болсунла, бирге толтурабыз. Ол а бек ахшы төредиле.

Кенделен эллирибизни арасында бек уллуладан бириди. Бюгонлюкде анда 6 мингден аслам адам жашайды, 1200-ден аслам арбаз барды. Шёндю ол эл кыалай жашайды, айныу онглари бармыдыла, жарсыуларына тамамларгача кыолдан келемиди? Бу эм кёп башка соруулары юсюнден элли администрациясыны башчысы Атырзаланы Жамалны жашы Марат бла ушаккы бардырганыбыз.

турист комплексге айландырып ючюн уллу кыоранчла керекдиле. Тызылны адамла биледиле, келгенде да бардыла. Инвестор табылса, сёзсюз, туризм элли айныуна, адамларыбызны кыолайлыклары игилендириуге бек уллу себеплик этерикди.

Социал объектлени юслеринден айтханда уа, музей, музыка школ, маданият юй ишлейдиле, адамла алагача сыйоп жюрюйдюле. «Единая Россия» партияны программасыны чеклеринде былтыр культура юйде тапландырыу жумушла бардырылгандыла, ол санда жылтыгу система жангырылганды. Алай аны да тынгылы тапландырыгача тийишлиди.

Алгыын төрт школуз бар эди, алай оптимизация бардырылып, экиси кыалганды. Эркин болган мекамда профессионал билем биери учурден кыураалсак эди деп корошобиз. Дагыда спорт комплекс, боксдан спорт школ бардыла, тутушудан секцияда да кыураалгандыла. Ауур атлетикадан бөлөм да ачылганын кёп болмай. Футбол майдан салыргача жерибиз барды да, тийишли программача кыошулурча мадарла толтурабыз.

Элли бек уллу жарсыуу – сабий садыбыз жокдю. Шёндю документле жарашыра турабыз, келир жил, программаладан бирине кирип, кырулушу башларгача мурад салганыбыз. Анда жооз сабийге жер болуукдю, ол санда юч жылгача дери балачыкыла гача.

«Комфортная городская среда» деген партия программаны чеклеринде уа адамла солурча бер кыурааргача умутубуз барды. Битеу тийишли документле хазырдыла, ала жууук кюнде аукционгача салынырыкдыла. Быллай солур жер а элде бек керекди, жарсыугача, шёндю анала сабийлери бла солурча, ойнарча жер жокдю.

- Сёз ючюн, адамланы саулыкларына бакдырып онглари уа бармыдыла?

- Алгыын Кенделени кесини участка болнычасы болганды. Хирургия, жуукгача аурулагача кыажу бёлюмле ишлегендиле, сабийле тууган бёлөм окуна бар эди, мен да анда тууганма. Алай оптимизация деген сылтау бла аны амбулаториягача турлендиргендиле. Алай бла элде бек уллу проблема кыураалганды. Кыан басымлары кётюрюлгенле, жюреклери ауруганла

Тырныаузгача баралмайдыла - ол саулыкларына бюгонда уллу заран саллыкды. Амбулаторияда уа терк болушлук берген бир бригада ишлейди. Ол сауузуну алып кетсе, бек аздан 3-4 сагыт озады артхача кыайтхынчы. Ол кезиуде башкагача хата болса, адамлагача кеслерине мадар этерге, машина излерге тышеди. Республиканы онуючулары бу жарсыуубузгача эс бурурла деп бек ышанам. Жамаутны, кесими атымдан да болныцаны кыайтарыгача болушлук тилерге деп турама.

- Жууук кюнде халкы бек уллу байрамдан бирин белгилерикди – Уллу Хорламын кюнюн. Кенделенде уа кыазауатны жигитлерини журметине республикада бек уллу эсертмеленден бири кыураалганды. Комплекс ахырына жетдирилгенмиди?

- Аны бир жанында ол кыанлы урушда жанларын берген 756 кенделенчини аты жазылыпдыла, башкасында уа кыазауатдан сора елген ветеранлары журметлерин кёргенбиз - 209 жерлешибизни. Комплексни арт жанында Бахсан район бла терекчикле салып, «Шуёхлукчуна аллеясын» кыураганбыз.

Эсертмеге кёп адам уллу кыыйын салгандыла, аланы арасында районну алгынынгы башчысы Уаналаны Кязим да. Ол толу комплексди, этиллик жумушла кыалмагандыла, жаланда аны эмда «Скорбящий горец» эсертмени тап халда тутаргача борчлубуз.

Комплекс ачылганы уа Уллу Хорламын байрамында «Елюмосюз полк» акцияны бардырабыз. Халкы ол кыазауатда жоюлган аппарлары суратларын алып, бир тизгинге суюледиле. Ол да аланы атларын ёмюрлюк этерге болушады.

Жарсыугача, элде бир ветераныбыз да кыалмаганды. Болсада 90-95-жыллык таматаларыбыз а бардыла. Алагача кыралны, республиканы башчыларындан алгышлаула, саугача беруучюбюз. Быллай таматалары болган эл а, сёзсюз, байды.

- Элли сайтына кыараган эдим да, 10 апрельде сход бардырылганды. Быллай жыйылыулада адамла кыайгыларынын, жарсыуларынын ачык айтыргача эркинимдиле? Бу жол а анда кыаллай сорууну сюзгенсиз?

- Биз халкыбыз ючюн ишлейбиз, адамланы кыайгыларын тамамлар ючюн салынганбиз кыулуукыла гача. Администрацияда приёма хар кюн да бардырыладыла, эшиктерибиз ачыкдыла. Сходлада уа артыкча мағаналы соруулары сюзбиз. Сёз ючюн, бу жол ёлген юсюнде этилген керексиз кыоранчланы тохтатыну юсюнден сёлешгенбиз.

Бушугача кереклисича барыргача, аны кибик кесинги журюторге да тийишлиди. Исламда жоруккылары жыйышдырып, эсерттиле хазырлаганыбыз, энди аланы хар юй сайын юлеширкибиз, ол район газетде да басмаланырыкды.

Бу ишде бир низамны тохташдырыгача деп иймам бла бирге жылдан да артык кюрошобиз. Ислам нени излейди? Елгени жуууп, кебинлеп, жаназасын этип, асыраганын, андан башка бир тюрлю борч жокдю. Алай миллетибиз кёп кыыйынлык кёргенди, жарсыугача. Орта Азияда жаназысыз кыалганды, садакчасы чыгарылмаганды деп, артык төреле кыураалгандыла. Аланы барысын да терслеп, тохтатып кыоюргача да жарарык болмаз. Алай бир оном, низам а болургача тийишлиди.

Бу сорууну нек кётюргенбиз? Адамла кыарыусудула, иш, кыолай жок. Бирле елгени юсюнде кредитле, ёнкюк аладыла, процентлерин төлейдиле. Алай бла башлары борчча кыалады, аны юсюне уа ол ёлгенге да уллу жок саладыла. Ма быллай керексиз затланы тохтатыр умут бла. Ким биледи, башка элде да юлго алыр эселе уа кенделенчиледен.

- Юй, тукум таматала уа ишинге ыразымыдыла?

- Аллахны ахшылыгындан, атам, амам да биргемедиле. Атама 88 жыл толганды. Аны төлюсю кёпню кёргенди, кёчгюнчюлюккю кыыйынлыкларынын сынаганды. Ол Кенделенге кыайтхан кюнден пенсиягача чыккынынч колхозда ишлегенди. Амам Хауа школда устаз болуп 45 жыл урунганды.

Бирде жюреклери да кыыйналады кеч келсем, быллай жууапы иш неге керек эди деп келлери да толады. Тамамланган жумушча ыразы болсалса, кыуанчларын билдиредиле, кемчиликлени да кёргозтедиле.

- Элли башчысына энтта айырсада уа унарыкмыса ишлерге?

- Бу иш бек кыыйынды, жууаплыды, аны башында да айтханбыз. Алай халкы тийишли кёрсе, ыразылыгын билдирсе, угай дерик туюлюме. Аллымда элге таматалык этгенлени юлголерине таянып, ишлерге кюрошеме, тюз этгеним, кемчиликлерим да болурла.

- Биз муниципал кыулуукчылары профессионал байрамларынын алында тобешибиз да, элли башчыларына кыаллай алгыш этерик эдинг?

- Бек алгача тёмюлюк тежейме. Бюгонлюкде эллирибизге башчылык этерге бизге тышгенди да, адамланы жарсыуларына кыарагача борчлубуз. Жетишимли бола, экинчи-ючюнчю кере да бу кыулуукгача айырылып, адамланы ыразылыкларынын табып ишлерча болсунла.

Ушакыны ТИКАЛАНЫ Фатима бардырганды.

Атырзаланы Марат Байчекчуланы Махмутха Россейни Президентини эмда КМР-ни Башчысыны алгышлау кыагытларын берген кезиуде. 2018 жыл.

Сёз ючюн, Малкыар халкыны кыайралгыты кыайтарылган кюнге аталган кыуанчлагача хазырланганды, аланы бардыргача, байрамгача аталган чаришлени кыурагача да халкы бирча болушхандыла. Жамаутны кыармашыуу бла байрамыбыз иги болганды.

- Шёндю заманда бек уллу жарсыу адамланы иш бла жалчытыуду, кыолайлыкларынын игилендириудю...

- Жерибиз азды, бир тюрлю предприятие жокдю. Аны бла байламлы ишчи жерле жалаанда школ, амбулатория дегенча бюджет организацияда бардыла. Аны бла бирге уа эллиле бахчаларында тирлик ёсдюрюп, мал тутуп кечиндиредиле юйюрлерин. Аны ючюн а адамла тышына кетедиле, бирлери Нальчикде, Москвада орналадыла, башхалары Якутиягача, Кырымгача барадыла. Алай ала ата юйлерин, элли унутмайдыла, кыолларындан келгенича болушадыла.

- Кыралда эл мюлкге себеплик этиу жаны бла программа ла ишлейдиле, алагача кыатышханла бармыдыла?

- 15-ден аслам юйюр алгандыла кырал болушлук, бюгонлюкде, малла жайып, хайырын

дейдиле. Сени акылынга кёре, анга онуюну ким этсе тюздю?

- Биз Россейни законларындан чыгаллык туюлюбюз. Элли жерине башчылыкны район этеди: арендагача беруу, ахча жыйыу да аны онуюндады. Бир жанындан ол тап да болур, алай даулашла чыккымай кыалмайдыла. Жерни биреулен хайырланганына да кыарамай, аны башкагача арендагача берип кыойган шартла бардыла. Аны ючюн эллилеге бичен этген, мал котген жерлеге тийишли документле алыгыз деп юйретгенлей турабыз.

- Ушакыбызгача хазырлана, элли сайтында Кенделени айнытыну планына кыараганма. Анда уа орамланы, социал объектлени, инженер ызыланы тапландырыгача белгиленеди. Экономиканы айнытыуда уа туризмге ышаныулык уллууду. Ол жаны бла проектигиз хазырымды?

- Рекреация зонагача Тызыл аууш киргенди. Ол бек сейир, ариу жерледен бириди: чучурла, кёл, жаяу айланчыра жерле, агач да бардыла. Алай инвесторланы табып, аны адамла сыйоп солуган жерге бурургача онгубуз жокдю. Эллиле кеслери кафе, тюкен ачаргача кюрошедиле, алай

ЭСДЕ ТУТУУ

Илмуда унутулмазлык ыз кьойганды

Бу кюнледе Гуманитар тинтиуле бардырган институтда КьМР-ни илму кьуллукчусу, филология илмуланы доктору, фольклорчу Молкъондуланы Хамитни эсериуге аталган жыйылыу ётгенди. Аны ол кеп жылланы башчылык этип турган кьарачай-малкьар фольклорну секторуну илму кьуллукчулары белгили алимбизни тууган кюнине жоралап кьурагандыла. Алагьа кьонакьага уа филология илмуланы докторлары Тетууланы Борис, Сарбашланы Алёна, Хангери Баков, тарых илмуланы кандидаты Айшаланы Оюс, филология илмуланы кандидатлары Болатланы Асият, Лиана Гутова, бирсиле да келгенди.

Тюбешуеде селеше, сагьынылган секторну бюгюнлюкде таматасы, филология илмуланы доктору Берберланы Бурхан, Хамит Хашимовични кьарачайлыланы бла малкьарлыланы келден чыгьармачылыкларын тинтиуге салган кьыйынын чертгенди. Ол аланы бир элден бирсине бара, акьсакьалла бла тюбеше, малчы кьошлагьа да жорую жыйышдырган белгилегенди.

Фольклорчу алай тинтиулери мурдорунда аслам ишни басмалап (эсгерте кетейик, сегиз китаны автору), миллет фольклористикада биринчи болуп жыр чыгьармачылыкны система халда кьргюзтгенин билдиргенди. Аны саулай да илму изданийларында тенгешдириу амал бютюн хайырланылгань чертгенди.

Алимбизни тинтиулери себепликлери бла халкьыбыз Даут Хажини чыгьармачылыкны бла шагьырейленирге онг тапханын да ахшы шартха санаганды. Аны ишери жаланда бютюн угьай, келир тьлюлеге да кьыйматлылай кьаллыкларын, алагьа кеп затха тюшонурге жарагьанлай турлукларын айтханды.

Ол кюн кепле эсгергенди Малкьонду улуну. Тетууланы Борис, Айшаланы Оюс, бирсиле да аны жашаууну баш жумушу фольклорубуну не жаны бла да терен тинтиу

болгьанын билдиргенди. Хар заманда да ол кесини жанында карандаш тутханын, кьайда болса да эшитген жангы эм сейир затын жазып алыргьа ашыкьган кьылыгы барлыгьын да.

Биргелерине окугьан, ишлеген да тенгелерини энчилигин сагьына, ол кесини тутхан жумушунда аллайлыгы бла сейир да, айырмалы да болалгьанын чертгенди. Заманын чыртда бошуна оздурргьа суймегенин, жетишимлеге да аны ючюн жетгенин белгилегенди.

Иш келлюлюгюн, илмуда ёз ызын черте, алимлерибиз фольклорчуну китапларыны юсюнден да селешгенди. Гулийланы (Зануколаны) Фаризат аланы эм артда жазылганларын бири – «Кьарачай-малкьар фольклорну эм эрттегили жанрлары. Мифле. Тьреле. Эпос. Жомакьла» (2018ж.) деген монографи-

ясы бла шагьырей этгенди.

Ол билдиргенге кере, аны автор кеси саулугьунда жазгьанды, зарфха да бергенди, алай, жарсыугьа, басмаланып чыкьгьанын а кьюрюрге жетишмегенди. Бу ишни башхаларындан энчилиги уа – кьарачай-малкьар тилде жазылгьаны. Китапта автор келден чыгьармачылыкны эм эрттегили тюрлюлерин тинтгенди.

Белгиленген бьлюмню келечилери бирси монографияларыны кьыйматлылыкларын, ала фольклор байлыгыбызны багьаларгьа, ангыларгьа, бютунда бег а келир тьлюлеге сакьларгьа онг бергенлерин чертгенди. Локийланы Жаухар а Хамит Хашимовичге жоралаган назмусун да окугьанды. Жыйылыуну кьурап, анга кьыйын салгьанлагьа, ары келгенге ыразылыкларын а кьызы Амина бла кьысха жуугуу, билим беруге аслам юлош кьошхан Хаджиланы Хасан билдиргенди.

Илмуну ёр да, кьыйын да жолунда Малкьонду улугьа аслам сынаудан ётерге тюшгенди. Алай эсе да, ол биреуну да кьатламагьанды. Хар ким да билген, анга дери тепленген ыз бла бармай, кесини энчи эмда жангы сьезюн айталгьанды. Бу сферада уа, айхай да, жангычылык, башламчылык да кеслерича магьаналыдыла.

Институтха хар келгенибизден да жолугьа, ууакь-ууакь ышара, редакцияны саулайына да жылы саламын жиберичу огурулу алимбизни энди анда кьрмегенибиз ол кюн жарсытханына не сьез. Алай а жашауу, юлгуюсу да бошуна болмагьанларына ийнана, миллетибизде аныча окууула дагьыда чыгьарла деп ышанабыз.

МОКЬАЛАНЫ Зукура.

Акция

Жюз бла жарым терекчик орнатылгьанды

«Агьач эм жарыкьландырыу» деген программаны чеклеринде Кьабарты-Малкьар кьырал аграр университетни агрономия факултетини студентлери КьМР-ни Табийгьат байлыкьла эм экология министрствосунда ишлегенге бла бирге «Хордамны» паркында, «Нальчик» сабий стадионну тийресинде терекле, юлкуюле да салгьандыла. Ол кюн

битеу да 150 гитче терекчик орнатылгьанды, аладан 70 кьайынчыкьладыла.

Адамланы эслерин агьачланы кьоруулаугьа бурурмуратда кьуралган бу ишге КьМР-ни табийгьат байлыкьла эм экология министри Шауаланы Илияс, вузну преподавательлери, студентлери, «Горзеленхозда» ишлегенге да тири кьатышхандыла.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

Сакьлыкь

Кьарны кьылыгы – кьаты контрольда

Быйыл черекле кььорюлюр заманга таулада ырхы ызла контрольга алынырыкьдыла, деп билдиргенди Россейни МЧС-ини Кьабарты-Малкьарда Баш управленисында.

Республикада суу басаргьа кьоркьуулугьа 63 эл саналады. Алада 6 минг бла 834 юй барды неда 30 минг бла 372 адам жашайдыла. Аны бла бирге жай кезиуде таулада тударыкьбыз. Аладан бири Баш-Кьара кьелдю. Мында Элбрус муниципал районну эмда Элбрус элни кьочлери бла пост кьуарача неда болумну билип турууча мадар изленирикди.

Белгилисича, Тьрныауудда Гирхожан сууну ырхысы уллу халеклик салуучуду. Ол себепден МЧС-ни келечилери, аны баш жанында пост кьурап, дежурство бардырыкьдыла. Комбинат орналган жерге сутка сайын мониторинг этилмесе да, ырхыла башланган заманда болумну беш-алты кере тинтирге керек боллукьбуз, - дейди

Баш управлениы таматасы Михаил Надьжин. Ол бу вопрос КьМР-ни Башчысыны кьуллугьун болжаллы халда толтургьан Казбек Коков алгьаракьда бардырган кенгешде сюзюлгенин, анда этилриге керек ишлени юсюнден айтылгьанын да билдиргенди.

Кьабарты-Малкьарда сакь жауунда асламысында майда башланадыла эм сентябрьюч объектни энчи контрольда тутарыкьбыз. Аладан бири Быйыл кьар бьлоршдан эсе 40 процентен аз тюшгенди. Аны ючюн жаз башы кезиуде да женгиликтер ётер деп умутлудула МЧС-ни управленисында. Болсада уллу келлюлюк этерге жарамазлыгьын айта, жууукь заманда специалистле вертолёт бла учуп, таулада кьарны теренлигин ёнчелерикди.

Саулай айтханда уа, гидрология жаны бла болум мардагьа келишеди, башха проблемала да эсленмейди.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Проект

Жолла тынгылы, сьйдама да болурча

«Кьоркьуусуз эмда тынгылы автомобиль жолла» миллет проектни чеклеринде Кьабарты-Малкьарда 2024 жылгьа регион жолланы 1720

кереге азайтыргьа дейди.

Россейни Транспорт министрствосуну методика эсгертиулери тийишлиликде «Жолла» деген республикалы

тыллыкьды. Аны ючден бири кьурап бюджетден бьлюнюрюкю.

Быйыл Кьабарты-Малкьарда республикалы магьанасы болган жолланы 59 километринде керекли мадарла этилликдиле, ол санда Нальчикде - 7 километрде.

«Кьоркьуусуз эмда тынгылы автомобиль жолла» деген проект жашауда бардырылгьаны хайыры бла республиканы, ол санда Нальчикни, жоллары да мардагьа келиширча боллукьдула. Аны бла бирге ол социал-экономика болумну игилендирге эм туризм бьлюмю айнаууна да себеплик этирикди.

Быйыл тамамланыллыкь ишлени программасы бла КьМР-ни Кьзурулуш эмда жол жолкь министрствосуну сайтында шагьырейленирге боллукьду: <http://www.stroikomlekskbr.ru/>.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

километринде, саулай айтханда, экиден бирине, Нальчикде жолланы уа 370 километринде неда 85 процентине тынгылы ремонт этилликди. Дагьыда аслам аварияла болуучу жерлени санын да эки

проект жарашдырылгьанды. Анда 2019-2024 жыллада бардырыллыкь кьзурулуш ишле эмда тынгылы ремонт этиллик объектле да белгиленгенди. Анга саулай да 9,9 миллиард сом кьора-

– Руслан, хар не да ата юйден башланады. Сабийлигини юсюнден айтсанг эди.

– Эроко деген гитче элчикде ёсгемме. Атам Хасбий, Афраины жашы, Улуу Ата журт урушка тири кыатышхан тасхачы лётчик эди. Урушдан сора тозураган эл мюлкнү кыурауга юлюш кыошханды, консерва заводда производство бёлюмге, Эл советте да таматалык этгенди. Ёмюрге юч жылы жетмей ауушханды. Анам – Кыазиланы Рая.

Беш жаш бла кыз болуп ёсгөнбиз. Ол замандан эсимде турганы – элли-

редакциясы профсоюзланы юйюнде эди. Тапмайма анда. Адресин сорама да, юйретедиле, аптөөк болган юйде жашайды деп. Юсюмде – акь кёлек, боюнумда галстугум болганы эсимдеди. Эшикни аны юйдегиси ачады да, юйге чакырады.

Орус намуларымы окыуйма. Алагъа артык бек кыуанмайды: «Орусуланы Пушкинлери барды. Кыабарты тилде жазаргъа керексе!» – дейди. Кёлегими тоймечигин тешеме да, кыоюнумдан дерферими чыгарып, окыуйма ана тилде. Ол намуланы экисин альманах-

ский пленник», «Хаджи Абрек». Ала «Черкесика» деген серияда чыкыгандыла. Ол улуу да, жууаплы да ишди. Кыалай киришгенге анга, ишинг кыалай барганды?

– Керти айтаса, ол улуу ишди. Мен аны башлаямлай, умутулу да кыоялмай кёп турганма. «Бек улуу кыабартылы поэт Лермонтовду», – деучюдо мени шүхүм Джабраил Хаупа. Сабийликден суйген намуучумдан белги келгенлей а, ишим асыры терк баргандан, отпук алыргъа тыошген эди ишлеген жеримде.

Жашауда кёп затха бирча кыарайбыз.

– Юйюнде ана тилде намула айтламыдыла?

– Аналары Мида Кунашева, жаш, кыыз, аладан тууганла да кеси тилибизде сёлешебиз. Тамата туудукла Ренат, Алина, Диана ана тилде барган конкурслагъа, байрамлагъа да суйюп кыатышадыла. Ол бек кыуандырады.

– Атанг-ананг а не багъа бергендиле намуларынга?

– Анам кыуанычу эди, басмада атымы кёрсе. Атам а, окыгъанын билеме, алай-былай деб а айтмагъанды бир заманда да. Жашын кыалай сагъыныр эди, уялмай? Ол тёлү алай ишленгенди.

Атамы фронтовик шүхү келиучо эди бизге. Дима Пушкин деп, Ленинграддан. Дуниясын алышкычы унутмагъанды атамы. Ахыр кер келгенинде, манга: «Кыарысуз болганма. Энди келалмам, – деп, хуржундан чыгарып, «За отвагу» деген майдалны кёрюпю: – Атанг мени жанымы сакълагъан сермеш ючюн алганма», – деген эди.

Ол майдалны тумбочканы юсюнде кыоюп кетгенин аны ашыргандан сора кёргенбиз. Ол аны атамы ыразылыгыны белгиси эди. Кёп затха юйренирге боллук эди аладан.

– Поэтле жюрек адамдадыла. Сен затха жан ауртургъа ёчмюсе?

– Хау. Тактыр этер сылтау чыкыса, кёз жашларымы тыялмай кыалама. Мудах сабийни кёрсем окуна. Анам харип кёп кыыйлык сынаган эди, кыолайлары ючюн ата-анасы репрессиягъа тыошуп. Аланы тутуп бара туруп, кыоншу тиширйу, жаны ауруп, сабийлени кесине алганды. Ол да бир жаны эриген адам болур эди, ол кече тангга чыкымаганды – жюреги тутуп, ёлюп кыалганды.

Сора ол эки сабийни узакъ жуууклары алып ёсдоргендиле. Оноч жылы тургандыла сюрюнде аплам бла ыннам. Артта, кеч, анам кыыйн болганда, жийай турганын кёрюп, кыайгыгъа кыалама, не болду деп. Ол а: «Бизни кёчуредиле...», – деп, андан ары жукъ айтталмай эди. Дуниясын алыша туруп, ол ачы кезиу келгенди аны кёз аллына. Сора жюрегинг кыайдан кыаты болсун?

Ол кюн бизни ушагыбызгъа кыошулган Джабраил Хаупа, Русланны анасы Кыазиланы Раяны эсгерсе: «Ол бир да болмагъанча хатерли, кыонакыны суйген адам эди. Арбазгъа киргинчи башлаганды аууланьиргъа чакырып. Этген ашыны татыуу эсимден кетмейди, – дейди.

– Бусагъатда кыабарты поэзияны бек жарык жулдузу уа аны жаны Руслан Ацкановду – адамлыгы да фахмусуча бийик инсан. Сабийликден таныйма, бу кыылыгын тюзетирге керек эди деб а, тамлаганма бир заманда да.

Оюмларыбыз иш да бирге ушап кыалгандыла. Ма, сёз ючюн, Адам Шогенцуков ауушханда, аны ашыра туруп, кёкде, башыбызда, талай кыуш кыалкы эди. Жылла озуп, поэтни юсюнде эсгеруилерибизни жазып, кыызы Нинагъа бергенде, аланы ахырлары бирге ушаганды: экибиз да ол кыушланы юслеринден айтханды, санларын да келишдирип. Жан жуууклык деген алайды».

Феликс Хараев: «Шуёхлукъ жюротуюно юсюнде айтханда, мен бу былайда сагъынылган жашланы бир бирге татлылыкларын эсгереме. Руслан оюнну, чамны да ангылагъан адамды. Поэт кыадарында уа бек фахмулуду. Ол М. Лермонтовну кёчюргенде, оюмларындан сора да, орус поэтни ёнюн, жанын сакълаганды ол поэмалада», – дейди.

Ушакыны МУСУКАЛАНЫ Сакинат бардырганды.

Юбилей

«СЁЗНЮ КЕСИНИ ЖАНЫ БАРДЫ, ОЛ ТАС БОЛМАЙДЫ»

Кыабарты-Малкыарны, Кыарачай-Черкесни да халкь поэти, КъМР-ни Кырал саугъасыны лауреаты, жыйырмадан артык китапны автору, «Эльбрус» китап басманы директору Руслан Ацкановха 70 жыл болады. Ол КъМКъУ-ну филология факультетин бошаганды. Андан арысында Анзорейде школда, республиканы Культура министрствосунда ишлегенди. Жашау-ну, поэзияны юслеринденди аны бла бююнню ушагыбыз.

Битеусоюз кенгеш. Москва. 1975 жыл. Ортада Кыулийланы Кыайсын, сол жанындан биринчи Руслан Ацканов.

лерим бир бирге билеклик этерге бек суйгендиле. Саман юйле ишлей эдиле да, биз да, сабийле, топуракъ малтап, аны кеплеге кыуйганбыз. Махтау излемегенбиз – таматалагъа жумуш этгенибиз, аланы ыразы болгъанлары да махтау эди бизге.

Ол заманда кыре олтуруп ашаган гыржыныбыз башха татыу этгени эсимдеди. Кюн да кёп, халаллык да алай. Хыли этгемме деб а билмейме – беш-алты жылымда манга кыолумдан келлик жумушланы буюргъандыла таматала.

– Поэзиягъа жолунг неден башланганды? Биринчи намуларынгы кимге окыганса?

– Багам, эл ныгышдан. Кыартланы кыатларына кыысылып, аланы таурухларына тынгыларгъа бек суйгенме. «Нартла» китапны кычакылап айланганымда уа, аны ауурлугу иги да сезиле эди. Насыплы болуп, тыоюмде да кёргенме ол батырланы. Назмугъа да ол заманда ачылганды кёлүм.

Наму тасхаларымы уа биринчи ата кыарындашыма ачанма. Сора жыйып туруп, Нальчикке келирге дейме. Сууртарына кыарай келип, мынга тоберге керекме деп, Адам Шогенцуковну сайлайма да, келеме. Ол заманда ол таматалык этген «Ошхамахо» альманахны

да чыгаргъан эди, сау болсун. Артта Зубер Тхагазитовха, Заур Налоевге да тобегенме. Ала мени устазларымдыла. – Студент жылла не бла эсингдиле?

– Ала манга кёп шүхь бергендиле. Борис Утижев бла, Мухамед Хафицъ бла, дагъыда кёп иги адам бла танышханма ол заманда. Студент газетден башланган биргелик бююн да юзюлмегенди.

– Сен лириксе. Бир кыауум новелланы авторуса. Сонетлеринги саны юч юзюден алагъанды. Аланы асламысы философия магъаналыдыла. Ол сайлаумуду?

– Философия – ол дуниялыкыны ангыларгъа итиниюду. Анга толусунлай ким тыоюнннгенди? Жазычугъа кылам алдыргъан да, баам, ол излемди. Аны бла бирге сёзню кесини жаны барды, ол тас болмайды. «Псалъ» дегени алсанг, «пса» – ол жанды, биргелей а – жан тургъан жер. Сора жан бла сёз бирдиле. Ма ол философия тасхаланы билерге керекди сёз бла кюрешген.

– Кёчюрмечилик жанын аласкъ, сен ол ише улуу юлюш кыошханса. Башханы айтмай кыойсам да, Михаил Лермонтовну тогъуз поэмасын кёчюргенсе: «Беглец», «Демон», «Черкесы», «Измаил-Бей», «Мцыри», «Аул Бастунджи», «Преступник», «Кавказ-

Сау болсун, Хафицъ кезиулу жазгъанымы сакълап, «Адыгъ псалъ» газетде чыгарып турганды. Белги дегеним, башымы ким эсе да татлы сылагъанындан уянып, кыара кыушну олтуруп турганын кёргенме жанымда, ма былай сени кёргенча. Олсагъат жукъум кетип, туруп, жазып башлагъан эдим. Жюрегиме аман сагъышла тыошуп, экинчи кюн элге барып, атам-анам бла да саламлашып кыайханым эсимдеди, ол белгини ангыламай.

Дагъыда бир келгенди манга ол кыуш – кёчоре келип, тызмю-терми болур ахырында тёрт тизгин кыошханым поэмагъа деп, тирелгенимде. Баям, кёл этдирирге. Алла кыанатлыны юсюнде XIX ёмюрге жашаган мистик поэт, кесаматчы, Лермонтовну юсюнде кёп жазган Василий Соловьев да айтады.

– Ахлуланы, жан жууукъланы алгъанда, санга сыйлы адамла кимдиле?

– Биринчиден, атам айтханга кёре, ата-бабаларыбыздан бири, Маммат деген жашчыкъ, баям, ажашып, Огъары Малкыаргъа Забакълагъа барганды. Тил ангыламаган сабий, таматала тарт-соз этип ойнагъанда, бир кишини кыолундан кыапханды. Ол а: «Керемесе муну, не ачы кыанчыкъды!» – дегенди.

Тукъум алай бла жаратылганды. Аны юйдегиси Мисирладан болганды. Атам, кыарындашы да тауча билгендиле. Ахлуларым кёпдю Малкыарда. Аланы энчи суйгеними жашырмайма. Ацыкан хажиге барып, аны бла кече да кыалып келгеними насылха санайма. Ахлу-жууукъну тутаргъа юйретгенди да атабыз, бир бирсиз болмайбыз.

Шуёхларым а кёп тойюлдюле. Сабий заманымда танышханма Заур Тутов бла, ол намуларымы кёрюзте айланганымда. Сюеле эдик эки элли жашчыкъ темир жолну кёпюрюнде, дуния бизге кенг кёрюнүп, Парижге кыараганча, Нальчикке кыарай.

Джабраил Хаупаны да ол заманда таныгъанма. Художник Руслан Цримов бла кыоншуда жашаганма бир ауукъ жылны. Мухамед Кипов бла, Заур Бгажноков бла да артаракъ танышханма. Шуёхларымдан бири, арсарсыз, Феликс Хараевди. Мен да билмей, барып, атымы кёрюп, ушакъ этип келген эди ол бир кюн. Ала манга тёрт кыарындашыма багъалыдыла.

Кёрмюч

Бу кюнде Нальчикде Суратлау искусстволары А. Л. Ткаченко атлы музейини юч залында Ингуш Республиканы халкь художниги Батаев Зяудинни (Михаилни) мирыладан бла кварцдан ишленген чыгармаларыны кёрмючю ачылганды. Ол устаны 80-жыллыгына аталганды.

Дунияны айбатлыгына ариулыкь къошхан уста

Зяудинни биринчи кёрмючю 1970 жылда Новосибирскде ётгенди, ол анда физика институтда ишлей эди ол заманда. Ызы бла Москвада В. И. Ленинни 100-жыллыгына

мында кесиме кёп жангы зат ачханма», – дегенди. Ол дагыда жыйылганлагъа Зяудин Висангиреевич аламат устаз болгъанын эсгертгенди эм юбиларгъа Къабарты - Малкъарны Култура министрствосуну атындан ыразылыкь къагыт бергенди.

Нина Леонтьева уа художник ала бла шухлукь журютгенли иги кесек жыл болгъанын, ол музейде ишленгенли, къараучулары да эрттеден бери къуандыргъанын чертгенди эм: «Ленинградда М.В. Ломоносов атлы фарфор заводда суратчы къаллай аламат устада юйренгенли, сейирлик дерсле алгъаны бу чыгармалада кёрюнюп турады», – деп къошханды.

Батаев кеси уа, заманларын къызгъанмай, ары келгенлеге жюрек ыразылыкьын билдиргенди. Къараучуларыны сорууларына жууап эте, кварц асыры къатыдан 1800 градусда эрип башлагъанын, сууугъан а терк этгенли, ол себепден ишинге ашыгъыргъа кергенин айтханды. Мияла уа, ол белгилегенге кёре, 500-600 градусда эрийди, кеси да жумушакь болады.

Дунияны айбатлыгына ариулыкь къошхан, сёзсюз, бек ахшы ишледен биринди. Бютюнда кёчгюнчюлюк

аталгъан Битеусоюз экспозициягъа къатышханды эм биринчи диплом алганды. Кёп да бармай атасыны тилеги бла Нальчикге кёчгенди. Мында жашагъанлы кыркь жылдан атлагъанды. Бюгюнде ол КъМКЪУ-да художестволу факультетде дерс берип, студентлени мияла бла ишлерге юйретеди.

Кёрмючге республиканы жамауаты, суратчыла, маданият жаны бла ишлегенле билденди. Аны ача, музейни

бёлюмюню таматасы Нина Леонтьева художникни жашау эм чыгармачылыкь жолуну юсюнден айтханды.

Къабарты - Малкъарны Култура министрствосуну келечиси Анатолий Жилова, бу мияладан этилген ариулыкьга къарап, тюр онг болмагъанын, художникни усталыгына, фахмусуна бек сейирсингенли белгилеп, ведомствону, кесини атындан да юбиларны туугъан кюню бла алгъышлагъанды.

КъМР-ни Художниклерини союзуну председатели Геннадий Темирканов а устаны юсюнден: «Бизни республикабызда угъай, регионда да мияла бла ишлеген быллай уста жокьду. Аллахдан келген табийгъат фахмусуна жигерлиги да къошулуп, алай юрешгени бу жарыкь затлада кёрюнюп турады. Мен бюгюн

азабын – ачлыкьны, жаланганчылыкьны да сынагъан жаннга.

Зяудинни «Старый джигит», «Танцующая пара», «Танцор», «Ловзар», «Музыкант», «Ингушская башня», «На ослике», «На коне» атлы эм башха ишлерине къарасанг, анда кавказ халкълары халкь чыгармачылыкьындан жигитлерин таныса. Аны къанатлылары уа, жел къакъгъанлай, учуп кетерге хазыра, сакь къарайдыла тегерекге.

Сабий киноланы жигитлери ойнайдыла, пальма терекни тубюнде гюрен туруп. Аладан узакь болмай сюеледиле жомакьларындан чыгып, къолан тауукьчукь бла алтын чабакчыкь... Къалай игиди быллай айырма фахмусу болгъан!

МУСУКАЛАНЫ Сакнат.

САГЪЫШЛА

Ханума керекмиди шёндюгю кезиуде?

Шёндюгю дуняда жашау нёгерни къалай табаргъа боллукьду? Ата-анала бла сабийлени аралары узакь болуп барады, бир бирге да жолла тас бола турадыла, гитче таматаны оюуна сыйынган адет да къуруй турады. Да сора жангы юйорле къалай къуралсынла?

СОРУЛГЪАН ИШ СЁГЮЛМЕЗ

Шёндю да, алгъын заманладача, бир-бир жаш адамла юйор къурагъанда абаданланы айтханларына къулакь саладыла. Кёп болмай биреуленден келин къалай излегенин юсюнден хапар эшитгенме: къоншу орамда тешек болуп жаткан абадан тиширууну ызындан онбеш жылны ичинде келини къарап болгъанды. Аны къызы кесине ушаса, ол да аман болмаз деген мурат бла келечиле жиберди.

Келгенле ачыкь айтхандыла: «Къайын ананга къарагъанынга битеу эл шагъатды, намыслы, адежли адамса, сен ёсдюрген сабий юйорюбзге кирсе сюебиз», – деп. Кертиси бла да, жашау кёргютсюз: къызы анасына ушап, намыслы келин болду.

Сорулгъан иш сёгюлмез дегенлей, жаш адамла абаданладан тюз оную излеселе, иги боллугуу баямды. Тёлюден тёлюге къан бла адамны къылыгыны ызы да ётеди. Сёзсюз, алгъын заманладача бий бийин алгъан, ёзден ёзденни излеген къалгъанды деге боллукьду, алай эрттеден келген тереде барды магъана: хар бирибизни акъылыбызда – жаныбызда, сабийлигибизде ата юйорюбзде кёргенибиз жыйылганлай турады, биз ол жылларыбызгъа къайтханлай жашайбыз.

АСЛАМЫ - СЮЙМЕКЛИК БЛА

Насыпха, арт жыллада юйор къурагъанланы саны кёбейе барады. Аланы араларында бай келинлени, киеулене излегенле да аз туююлдюле. Алай ырысыны ызындан болгъанладан да эсе, суймеклик бла юйор къурагъанланы саны асламды.

Не сейир, Нальчикде юйор къурау жаны бла агентствода да ачылып башлагъандыла. «Шанс» агентство 2013 жылда ишлеп башлагъанды. Андан бери отуз тогуз юйор къуралгъанды, онбир сабий туугъанды. Бери къуру бизни республикадан угъай, башха регионладан, шахарладан эм къыралладан да келедила.

Сёз ючюн, жерлешерибиз ара шахарлада туруп, жашау нёгерини уа мында излерге сюедиле. «Шанс» агентствону башчысы Инга Кенетова: «Мен кесим да бу махмеме ачылгъан заманда бери бо-

лушлукь излей келгенлени санында эдим. Мында жашау нёгерини табып, эки жаш ёсдюребиз.

Не десек да, кесими юсюнде бу иш керекли болгъанын англайма. Бир жылдан бери уа агентствогъа таматалыкь этеме. Биз клиентлерибизни информацияларын сакълайбыз, хар бирине эс бурабыз, – дегенди. – Бизни клиентурабыз жыйырма бла беш жыллыкьладан башлап, элли жыллыкьлагъа дериди. Алай жыйырмажыллыкьла, сексенжыллыкьла да кёпдюле».

АГЕНТСТВОЛА, АРАЛА...

Биз ханумаланы юслеринден жамауатда не оюмла болгъанларын билдирге юрешгенбиз. Филология илмулары доктору, КъМКЪУ-ну профессору Кучукланы Зухра былай айтханды: «Нёгерлерим бла къурманлыкьгъа жыйылганбыз. Жашчыкьны жылчыгыны толгъан эди. Ол тулпарчыкьгъа къарап, кёп сагъышла келгендиле башыма. Сабийини анасын «Шанс» агентствогъа ашыргъан эдим, анда ол жашуу нёгерине тубегенди, юйор къурагъандыла. Энди уа ма – къурманлыкьда кюлейинай олтурама.

Аны айтыргъым: мен ханума борчуму толтурганма. Ол ишим бла хайыр келтиргениме ыразыма, ёхтемме! Жангы да «ханума» сёзю артыкь бек жаратмайма. Ханумала адамланы жар-сууларын бирсиледен иги англайдыла, психологча болушадыла.

Ол жюрек сезимине ышанып, жашаугъа кёз къарамлары бир болгъанланы тубешдиреди. Ол угъай, тукьумлары бла келишгенлени окъуна да. Бурун заманлада ханумаланы хайырындан юйде къалгъан къыз, неда къатын алмагъан жаш хазна болмагъанды. Аны тышындан, саулугъунда къырау болгъаннга окъуна кесине кёре нёгер тапкан алагъа борч окъуна болгъанды.

Ханума усталыкь кёп къарыу, заман алады эм ахабокча къоранч да болады. Аны юсюнден а бир киши да сагъыш этмейди! Телефон бла сёлешуу болсун, келечиле барыу неда юйде аш къанга жарашдырып, жашны бла къызыны, билмеген кибик этип, бирге тубешдириу амалла – хар зат бла да хайырланадыла ала. Бу ишни кереклисила къурашдырып ючюн психолог да, режиссёр да болургъа керекди. Сау болсунла аллай адамла, ала бек керекли иш бла юрешедиле».

ЖАНГЫЗЛЫКЬ - КЪБЫЙЫН АРУРУДУ

КъМКЪУ-ну Отарланы Керим атлы малкъар миллет араны башчысы Тубейланы Светлана айтханнга кёре, юйор къурауда кёп тюрлю чырмаула боладыла: «Биринчиден, адамла бетденбетге тубеп сейирлерине

кёре ушакь этерча хакьсыз мекамла не шахарда, не элде жокьдула. Ара шахарлада уа аллай сынау эрттеден бери да барды.

Университетде бизни ара жангыз да студентлеге, мени жарсыуум а саулай жамауатды. Аллай мекамланы библиотека, шахматла, шашкала, аналагъа бла сабийлеге жерле, журналлагъа къарар мюйюшле эмда уллайгъан адамланы кеслерини энчи жерлери болургъа боллукь эдиле».

Светлананы оюмуна кёре, шёндю жангызлыкьны къыйынлыгындан аппаларыбыз бла аммаларыбыз замансыз жашаудан кетедиле деге боллукьду. Аланы сёз нёгерлери болмай къыйналадыла. Сабийлерини бла туудукьларыны уа хар бирини ишлери, окъуулары, къартла къайгылы болургъа заманлары жокьду. Аралада уа жаш тёлю бла тубешиле къурап, таматаланы жашауларыны юсюнден хапар айтыргъа онглары боллукь эди, адеп-къылыкъгъа, намысха, тарыхха да эс буруп.

БИРГЕ ЖЫЙЫЛЫРГЪА АМАЛЛА КЪУРАУ

«Мен хануманы ишин толтураллыкь эдим деп айтмайма. Алай арагъа келген жаш адамла тогуз жылны ичинде кыркь юч юйор къурагъандыла. Къызла, жашла тубешиле келешадыла, халкъыбызны литература чыгармаларын бирге окъуйдула, бирге байрамла къурайдыла. Сёзсюз, бир бирини таныр заманлары аслам болады, юйор къурагъанлары бла уа бизни да къуандырады», – дейди Светлана.

Эсбизге туююрейик, эрте элдеде ныгышлада абаданла бирге олтурасала, жаш адамла бла сабийле уа тегереклерине жыйылып, хапар болсун, тауруу болсун айта, къуанч-кюлкю таууша тохтамаучу эдиле. Ала алай эте тургунчу, бирле хычинле, локумла келтирип сыйлар эдиле.

Уллайгъан адам, кесини баласында, къоншу сабийге урушкан тере да болгъанды. Меники-сеники деген жокь эди. Шёндю алай этерча туююлдо – къоншула бир бирлери бла терк окъуна гурушха болуп къаллыкьдыла.

«Мен англагъандан, ата-бабаларыбыздан келген терегеге къайтып, бирге жыйылган адет болса, арала къуралсала, агентстволагъа бара турмай, юйорле къуралыкьдыла», – дейди Тубейланы Светлана.

...Жашау кюн сайын тюрленеди. Баям, юйор къурау ише да тюрлениле изленеди. Таулу агентствода болсун, жаш адамланы бирге жыйгъан арала болсун - бары да бу жумушда амалдыла.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ТАБИЙГАТ

Жукълап тургъан Элбрусну къоркъуулулугъу бармыды?

Элбрусдагы вулкан атылыргъа хазыр болуп турады деп, аллай халар жайылганды. Алимле уа аны юсюнден не айтадыла?

А. ТАКУШИНОВ,
Нальчик

Апрельни башында Интернетде Элбрусда жукълап тургъан вулкан уяныргъа хазыр болуп турады деген билдириу жайылганды. Ол керти болгъанын бла къалгъанын вулканолог Вадим Милюковдан билдирге къорешгенбиз.

Вулканны юсюнден не зат билебиз?

-Элбрус бла байламлы тинтиулени не замандан бери бардырасыз? Сизни лабораториягъызын Бахсанда станциясы бу ишге не къошумчулукъ этеди?

-Озгъан ёмюрню 80-чи жылларында бизни лабораториягъызын тийишли оборудовани берилгенлей, биз Кавказны тинтиуно къолгъа алгъанбыз. Элбрусда халгъа уа 2003 жылдан бери Бахсанда биз кесибиз къурагъан лазерли интерферометр-деформографны болушлугъу бла дайым къарап турабыз. Аны бла жерни баш къатысында торлениулени ёнчелейбиз.

Минги тауну башындагы вулканны аз да къымылдагъанын билдир муратда биз энчи амал къурагъанбыз. Ол бизге тышындагы хауа эмда баша болумла Элбрусну ич структурасы къалай тепгенин тергерге онг бередиле. Ол тебиуле не заманда эмда къаллай бирге шашайгъанларына кере тауну тюрюнде газны эмда суусун затны ёлчемлерин, ала къаллай бир теренде болгъанларын билебиз.

Элбрусну тинтиуде бир амал бла чекленип къалыр онг жокъду. Геологлар экспедициягъа барадыла, чыранлагъа, къаяланы халларына, вулкандан чыккъан ташлагъа, космосдан алынган суратлагъа къарайдыла. РАН-ны Жерни физикасы жаны бла институту алимлери уа вулканны томографиягъа ушагъан амал бла тинтедиле. Бирге жыйышдырылган шартла вулкан не халда болгъанын толуракъ билдирге онг бередиле.

-Ол жылланы ичинде сиз ачыкълагъан шартладан бек магъаналыгъа къайсын санайсыз?

-Элбрус вулкан алгъа отда эрип, артада суугъан кват-кват ташладан (магмадан) къуралиды. Тырнауузу тийресинде да бардыла аллай жерле, алай ала Элбрусну къуладан суу къула. Европаны бек бийик тауну тюрюнде магма камера 8 километр чакълы теренликдеди. Андан да теренде уа - 30-40

километр энишгеде - магма жаратылган от жагъа барды.

-Анда уа бусагъатда не бола турады? Вулкан атылыргъа хазыр болуп тургъанын кертиmidi?

-Хау, деп базынып айталлыкъ тюрюлюбюз. Болсада Элбрусну башында бузла эригенча кёрюнедиле, дагъыда анда-мында бугейледен фумарол газ чыккъаны эсленеди. Алай ол вулкан жукълап тургъанын кёрюзген шартды. Бизни тергеулерибизге кере, магма бир къыза, бир сууу турады. Аллай хал кеп жылланы сакъланады. Бююнлюкде биз ол тюрленгенди деп билмейбиз.

Жер тепсе уа?

-Вулкан ма бу заманда уянырыкъды, чачылыкъды деп алгъындан билдир онг бармыды?

-Бизни интерферометрибизде энчи канал барды. Ол вулканны уянганын белгиси болгъан тауушну сезип къояды. Алай болса, чачылыну жууукъ ыйыкълада, кюлдеде эм сагъатлада окъуна сакъларгъа боллукъду. Биз а шёндю бир тюрлю таууш эшитмейбиз.

- Шимал Кавказда жерни аз-маз тебе тургъанын приборла кёрюзтедиле. Анга кере улуу тебиу болургъа къоркъуу бармыды? Вулканны ол чайкъалтыргъа боллукъмуду?

-Кавказ Альпий-Гималай поясха киреди. Ол а эки улуу - Аравий эмда Евроазияны жер плиталаны - ортасындады. Ала аланы орталарына тышген бир затны къыймай, сибирип кетедиле. Аны себепли Кавказ жер терк-терк тебе туруучу регионга саналады.

Алай Элбрусну тийресинде ол табийгъат болум артыкъ кючлю тюрюлюду. Жерни тебиуу алайлада 1,5-2 баллдан озмаучуду.

Ахча кимге керекмейди?

-Лабораториягъыз дагъыда не бла кюрешеди?

-Гравитацияны магъанасын тохташдырыу эмда гравитация толкъунаны тинтиуу бла.

-Бююнлюкде илмуда жаш адамла жетиширча бармыдыла?

-Жарсыгъа, угъай. Кавказда лабораториягъызда да жаш алимле жокъдула. Москваны къырал университетинде уа биз студентле эмда аспирантла бла ишлейбиз. Алай ала артада барысы да илмуда къаладыла деп айталлыкъ тюрюлюме. Кёллери шёндю бизнесге кетедиле, не къадар кеп ахча этерге сюедиле. Илму уа алагъа улуу хакъ төлеялмайды.

-Тинтиулеригизге уа сизге берилген ахча жетемиди?

-Илму иши ючюн керекли тенгли бир ахча алама деп айтхан алим хазна табылсын. Кертисин айтханда, бизге бёлюннген ахчаны кючден жетдиребиз, ол себепден анга къошсала угъай дерик тюрюлю эдик. Болгъан оборудованины иглендирдирге, жангы приборла да алыргъа керекди.

ТЕКЕЛАНЫ Ислам.

«Аргументы и факты» газет.

БИЛДИРИУ

Элбрусдагы вулкан биринчи кере 225-160 минг жыл мындан алгъа чачылганды, экинчи кере уа - 80 минг жыл мындан алгъа. Бир-бир тергеулеге кере, ахыр кере къаты атылыу бизни эраны 1-2-чи ёмюрлеринде болганды, андан къарысузурагъы уа - 900 жыл мындан алгъа.

Дзюдо

Мисирланы Исмайыл – Россейли гвардияны чемпиону

Краснодарны «Олимп» спорт мекамьында дзюдодан Россейни миллет гвардиясыны аскерчилерини чемпионаты бардырылганды. Анга 8 округдан 13 команда - 100-ге жууукъ эм кючлю дзюдочу - къатышхандыла, ала 7 ауурлукъ къауумда тутушхандыла. Аланы араларында Росгвардияда, Ф.Э. Дзержинский атлы энчи оператив дивизияда къуллукъ этгенле, бийик аскер билдим берген юйледе окъугъанла да болгъандыла.

Чемпионатха жыйылгъанлары Росгвардияны башчысыны орунбасары Сергей Захаркин алгъышлагъанды. «Дзюдону

бла къол тюрюшюно жорукълары - жашауубузу кесегидиле. Былайда жангыз да сермешлени ариулукуллары угъай, спортну бу торлюсюно философиясыны да магъанасы уллуду. Биз къаршы сюелген адамгъа, командирге намыс этерге, низамгъа, кишиликге юйрендирге керекбиз», - дегенди ол.

Чемпионатда бизни республикадан Мисирланы Исмайыл да тутушханды. Ол 66 килограмм ауурлукъ къауумда эм кючлю болганды эм ахшы техникасы ючюн да энчи белгиленгенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Эркин тутушуу

Гёжефлерибизде – эки майдал

Социалист Урунуу Жигити А.К. Арамисовну хурметине Нальчикде эркин тутушудан республикалы эришу бардырылганды. Анда 79 килограмм ауурлукъ къауумда

эришген Ажоланы Амир алтын майдал къытханды. Гасийланы Магомет (69к.) «доммакъны» алганды.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Бокс

Доттуланы Ахматны аты бла – төрели эришиу

Тырныуузу В.А. Губанов атлы физкультура-саулукуну кючлеу комплексинде 23-27 апрельде боксдан «Россейни жашлыкъы» деген эришу боллукъду. Ол, IBF эм WBC жаны бла дунияны континентле аралы чемпиону Доттуланы Ахматны хурметине төрели халда бардырылады. Турнирде къыралны баша-баша регионларындан 100-ге жууукъ боксчу сермеширги сакъланады, хорлагъанлагъа «Спортну устасы» деген сыйлы ат эм Россейни боксдан чемпионатыны финалына къатышыргъа онг берилликди.

Эришуу къууанчлы халда 23 апрельде 16:00 сагъатда ачыллыкъды. Сермешле спорт комплексде кюн сайын 15:00 сагъатдан сора башланырыкъдыла.

ЭСГЕРТИУ

Доттуланы Жамаллы жашы Ахмат 1970 жылны 13 сентябринде туугъанды. 90-чы жыллада ол аты айтылган спортчу – Россейни төрт кере чемпиону, Шаркь Европыны эки кере чемпиону, дунияны континентле аралы чемпиону – болганды.

1999 жылда «Геологга» башчылыкъ эте, къысха заманны ичинде аны битеу спорт залларын тап халгъа келтиргенди, кеп секцияланы жангъидан ишлетгенди, жангыларын ачханды. Физкультураны эм спортну айнытыгъа салгъан улуу къыйыны ючюн Дотту улугъа «Къабарты-Малкъарны физкультурасыны эм спортну сыйлы къуллукъу» деген ат берилгенди. Аны жашауу 2010 жылны 1 октябринде атлары белгисиз къалгъан аманлыкъчылары кюлундан юзюлгенди.

Алиса ТАРИМ,

Элбрус районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары, КъМР-ни Парламентини Аппаратыны келечилери Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини ючюнчю чакъырылыуу депутатлары **ТХАЛИДЖОКОВ Сафарби Лионовични** ауушханына уллу бушуу этедиле эмда аны жууукъ-ахлуларына къайгъы сёз бердиле.

Соруу-жууап

Кырал күүлук кимлени ёмюрлерин узайтханды?

Егор Кузьмич Лигачёвха быйыл 99 жыл толады. Ол 97 жылга дери жашаган Лазарь Кагановични рекордун озганды. Жыйырма биринчи ёмюрде окуна Лигачёв Кырал Думаны депутаты болганды, КПРФ-ни партия ишлерине тири кытышанды. Жаланда биренча жыл мындан ал-

гва айрылганды политика жумушладан. СССР-ни бийик партия органларинда күүлук этип турганладан 19-су жетгенди бизни заманыбызга. Аланы ючден бири энтта да тюрлю-тюрлю күүлуклада турадыла, битеу сыйлы атлары да сакланганды.

Политбюрону кяуумундан энтта да атлары эшитилип турганла кимледиле?

90
жыл

Вадим Медведев, РАН-ны член-корреспонденти, Горбачёв-Фондну күүлукчусу.

89
жыл

Николай Рыков, Федерация Советни члени.

88
жыл

Михаил Горбачёв, Горбачёв-Фондну башламчысы.

85
жыл

Александр Дзасохов, РФ-ни ЮНЕСКО-ну ишлери жаны бла комиссиясыны таматасыны орунбасары.

82
жыл

Егор Строев, Федерация Советни сыйлы спикери.

78
жыл

Нурсултан Назарбаев, Къазахстанни Къоркъуусулук Советини таматасы, миллет башчы.

Федерал газетлени материалларына кёре жарашдырылганды.

Сейир шартла

Бек ёсюмлю тиширюү Тюркге турады

Дунияда бек бийик тиширюүга бюгонлюкде Румеиса Гелги саналады. 2015 жылда 18-жыллык тюрлю кызыны ёсюму 213 сантиметрге жетгенди. Ол атасы эм анасы бла жашайды. Юйюрге, андан сора да, бардыла сабийле, алай аланы барысыны да ёсюмлеринде айырмалык барды дерча туююлду.

Кызыны аллай бийик болганы генетика ауруу бла байламды. Анга синдром Уивера дейдиле. Румеисаны жашауу тынч туююлду. Анга жюрюрге окуна кыйынды. Ол энчи заказ бла тамамланган конструкцияны хайырлана атлайды.

Андан тышында да, юсюне келишген кийим тапхан да бек уллу жарсыуду. Ол 47 ёлчемли аяк кийим киеди. Аны уа хар тюкенде да табалмайса. Чархы да 22-жыллык кызыны терк къартайып барады.

Бу жолга дери дунияда бек бийик

тиширюүга 19-чу ёмюрде Канадада жашаган Анна Хейнинг саналганды. Аны ёсюму 241 сантиметрге жетгенди.

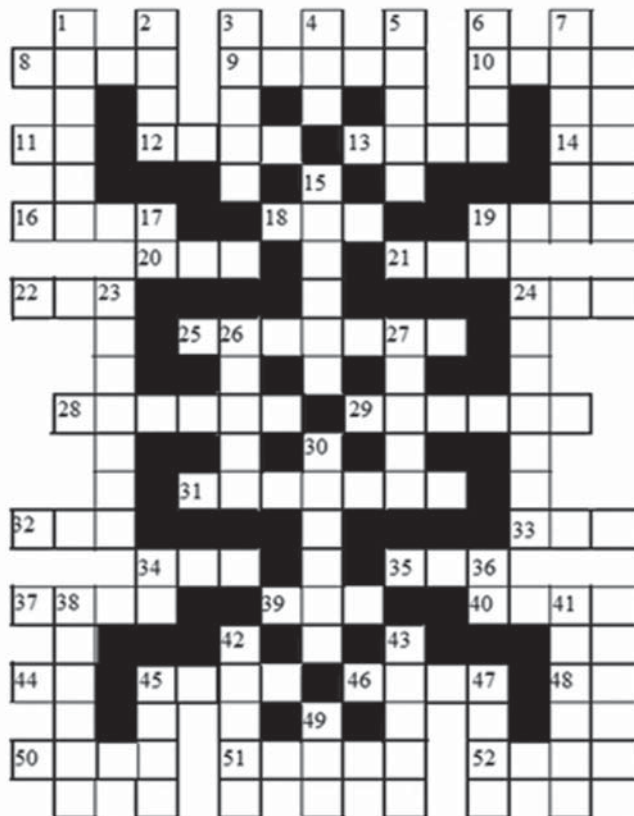
Басмагга КЪАСЫМЛАНЫ Аминат хазырлаганды.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 8. Эл ичинде жол. 9. Таулу сабийле аналарына былай да айтадыла. 10. Гулчо. 11. Кечени жарытхан планета. 12. Таурухлада жашаган эрттеги адам. 13. Азияда жырчы. 14. Тартылган мирзеу. 16. Къан чыккыган

50. Аурсентх деген сыртны тауча аты. 51. Асыралган ууак аякы мал. 52. Биз ол халкъданбыз.

ЁРЕСИНЕ: 1. Бир сёзлю жырбыз. 2. Хар бир тилекни артында айтылган сёз. 3. Нартохно кырууган чапырак-

жер. 18. Аяк сауут. Таулула Кытайга да айтхандыла алай эртте. 19. Хайыуан. 20. Тейриле жашаган тау. 21. Юйренмеген байтал. 22. Бир аз ауук заман. 24. Къанатлы. 25. Юй, харакет, чек саклаган адам. 28. Сууаплыкыга жарлыга бергенинг. 29. Тууар мал. 31. Къанатлы. Эртте кызлагга да атагандыла алай. 32. Жюреги тар, кызгъанч. 33. Къанатлы. 34. Аманлык этгенге ол жетишмейди. 35. Аллай тюздеде жашайдыла кызыу жерлиле. 37. Жерни бир кесеги. 39. Лакъырда сёз. 40. Дуния. 44. Эс. 45. Аллахха тилек. 46. Тау башында тюз жер. 48. Къаратор.

лары. 4. Атка адам салган «сауга». 5. Кийик улакны къяда оруну. 6. Алгын аны бла от этгенбиз. 7. Чайыр ташны аты тауча. 15. Ыразы болмаган сёз. 17. Тюрсюн. 19. От дарман. 23. Къумачны тюрлюсю. 24. Эрттеги сабий оюн. 26. Юй башын жапханда, ортасы бла барган базык агач. 27. Киши затына къол жетдириучу. 30. Гара суу. 34. Чыпчыккы юйю. 36. Ал деген сёзю синоними. 38. Оливка терекни тауча аты. 41. Бек иги. 42. Аяк кийим. 43. Тёзюмлюк. 45. Дарман..... 47. Ол хондан бизде тукъум жайылганды. 49. Байтал баласы.

ГАЗЕТНИ 44-ЧЮ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 1. Гара. 3. Узада. 6. Агач. 8. Бешатар. 9. Къаратор. 11. Газ. 13. Усу. 15. Ара. 17. Аяу. 19. Гён. 21. Аяз. 22. Тюш. 23. Альберт. 24. Уюк. 26. Жар. 27. Уру. 29. Юта. 30. Тёш. 31. Жан. 32. Бал. 37. Солакый. 39. Кылауур. 42. Лифт. 43. Хыйла. 44. Фарс.

ЁРЕСИНЕ: 1. Габу. 2. Ата. 3. Улан. 4. Ат. 5. Алам. 6. Ана. 7. Чура. 10. Герб. 12. Агъз. 14. Сант. 16. Къабукъ. 18. Уялыу. 19. Гюржю. 20. Ашыра. 25. Къуба. 26. Жара. 28. Гёже. 33. Осал. 34. Чарх. 35. Хада. 36. Орус. 38. Ант. 40. Алф.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиликлерин кыруулауу жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагга "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАЛА:

Улбашланы Мурат - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфийа, Кучукланы Сафийат - жууаплы секретарьны орунбасары; Зезаланы Лида - (1,2,4,11-чи бетле), Геляланы Валентина - (10,12-чи бетле), Ахкёбекланы Жаннета - (3,9-чу бетле), корректорла.

Тиражы 1411 экз. Заказ № 344
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru